

باید خاطر نشان کرد که چنانچه نفس بیمه‌ی تعاونی را یک عقد مستقل با مختصات خود ندانیم، اعضاء آن باید علاوه بر عقد ضمان یا التزام تکلیفی و یا عقد شرکت به مدیر عامل صندوق وکالت دهند تا مجاز به تصرف در مجموع اموال باشد و اقدام به تدارک خسارت‌های احتمالی و پرداخت آن نماید، همچنان که اگر بیمه‌ی تعاونی بخواهد با آورده‌های اعضاء فعالیت‌های سودآور داشته باشد تا میزان پوشش تعهدات خود را بالا ببرد (بیمه‌ی تعاونی مرکب)، باید اعضاء اقدام به انعقاد یک عقد مضاربه هم نمایند و یا مدیر عامل صندوق را بدین منظور اجیر کنند.

لازم به ذکر است که امروزه صندوق‌های بیمه‌ی تعاونی چنانچه بخواهند از منظر قانون‌گذار به رسمیت شناخته شوند و فعالیت رسمی و قانونی داشته باشند، حتماً باید به صورت یک شخصیت حقوقی مستقل درآیند و به ثبت قانونی برسند. بدیهی است که در این صورت تمام اموال و دارایی صندوق و سود حاصله از آن ملک شخصیت حقوقی صندوق خواهد بود و اعضاء صندوق در طول آن مالک دارایی صندوق می‌باشند (همچنان که مولی در طول عبد مالک اموال اوست) و لذا با انحلال صندوق، دارایی آن بین تمام اعضاء به تناسب آورده تقسیم می‌شود.

همچنان که قبلاً اشاره شد قرارداد بیمه از سوی بیمه‌گر با یکی از سه هدف تجاری، تعاونی و اتکالی قابل انعقاد است. «بیمه‌ی اتکالی» عبارت از آن است که بیمه‌گری ریسک‌های بیمه‌گر دیگری را بیمه نماید تا چنانچه او در ایفاء تعهدات خود در قبال بیمه‌گذاران متحمل خسارت و هزینه‌های غیر قابل پیش‌بینی شود، آن خسارت‌ها را برعهده گرفته و تدارک نماید. بدیهی است که ساز و کار شرعی این نوع بیمه هم همان شیوه‌ی انعقاد بیمه‌های تجاری می‌باشد.

مختار در مسأله

به نظر می‌رسد بیمه‌های تعاونی از دو طریق معاهده‌ی جمعی و یا عقد الشریکه قابل تصحیح شرعی است و این چنین نیست که مطلق شراکت‌ها قابل فسخ یکجانبه باشد^۱، بلکه چنانچه عقد شرکتی منعقد گردد که هریک از اعضاء در قبال دیگران متعهد به امری شود و مسئولیتی را برعهده گیرد، آن عقد شرکت از قبیل شرکت معاوضی و از جمله‌ی عقود لازم خواهد بود.

همچنین اگرچه عموم متقدمین از فقهاء موالات بین ایجاب و قبول را ضروری دانسته‌اند اما گویا وجه لزوم این موالات صرفاً استناد و ارتباط عرفی پیدا کردن قبول به ایجاب بوده است و از همین رو چنانچه قبول‌های متأخری وجود داشته باشد که عقلاء آن را مرتبط به ایجاب سابق قلمداد کنند، مانعی از صحت این چنین ایجاب و قبولی وجود نخواهد داشت. بنابراین بیمه‌های تعاونی می‌تواند به صورت یک معاهده‌ی باز منعقد شود و امکان الحاق دیگران به آن وجود داشته باشد که الحاق آن‌ها به منزله‌ی قبول متأخر ایجاب ابتدایی سایر اعضاء خواهد بود.

^۱ الشریکة الإنذنیة عقد جائز من الطرفين، فیجوز لکلّ منهما فسخه فیفسخ لکن لا تبطل بئذ الشریکة فی رأس المال، وکذا ینفسخ لعروض الموت والجنون والإغواء والحجر بالقلس أو السفه وتبقى أيضاً الشریکة فی رأس المال، وأما الشریکة المعاوضیة فعقد لازم لا ینفسخ إلا بانتهاء أمد الشریکة أو بالتقایل أو الفسخ ممّن له الخيار ولو من جهة تخلف بعض الشروط التي جعلها فی ضمن العقد. السیستانی، السید علی، منهاج الصالحین، جلد ۲، مسأله ۵۹۱.